

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Exponitur definitio creationis. c. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

intellectum res essent possibiles, vera esset doctrina Scoti.

CAPVT III.

Exponitur prædicta definitio creationis.

Superest, vt ex supradictis generatim colligamus veram expositionem definitionis, quam superius de creatione tradidimus: nam quibus productionibus peculiariter ratio creationis cōueniat, in sequentibus disputationibus dicitur.

10. Est igitur creatio productio alicuius ex nihilo, non quia nihilum sit veluti materia, aut quid pertinet ad constitutionem rei productæ: sed quia sit terminus à quo productionis; perinde autem est, rem ex nihilo, tãquam ex termino à quo, produci, atque nihil præexistere ante productionem, quod ad constitutionem illius rei quodammodo pertineat, vel quod idem est, atque rem fieri secundum se totam. Nam quando aliquid rei præcessit, & ea productione non fit, non est creatio; eo quod illa res non ex nihilo, sed ex aliquo fiat, siue illud sit forma, siue materia, res enim dicitur fieri ex omni eo, quod constituitur. Quare, si præcedat forma rei, dicitur ex illa fieri, non ex nihilo. Propterea creatio dici consuevit productio entis, in quantum ens, hoc est, secundum totam rationem eius, quod producit: & S. Th. in art. 1. huius quæst. vocauit emanationem totius entis vniuersalis: & ideo recte sic argumentatur. Sicut emanatio hominis secundum rationem hominis, debet esse ex non homine, sicut etiam emanatio totius entis debet esse ex non ente; quod est nihil, non ex tali non ente, vt ex non homine, quod est aliquid. Sic intelligunt prædictam definitionem Scholastici infra citandi, & colligunt ex Anselmo, c. 8. monologij, vbi illud, ex nihilo, sic explicat, hoc est, non ex aliquo.

Verum in numero circa particulam, ex, variant nonnulli, Marfil. in 2. q. 1. a. 2. quarta parte articuli. Ex quo sequitur: quod æterna emanatio, & paulo inferius existimat, necessariū esse ad rationem creationis, illud nihilum duratione præcedere: ex quo inferit, simplicem emanationem æternam non posse esse creationem, ac proinde nihil à Deo ab æterno creati. Rationem huius sententiæ, qua etiam adducitur Marfilius, vt dicat nihil ab æterno creati posse, disputat 179. ca. 3. adducemus. Idem videtur sentire Bonau. in 2. disp. 1. ar. 3. q. 1. ex quo etiam docuit art. 1. qu. 2. nullam rem creati ab æterno potuisse.

Multo tamen probabilius est, particulam, ex, non antecessorem duratione, sed naturam, significare, vt aperte docet Scotus in 2. d. 1. q. 2. §. respondo, & fateri debent, quotquot asserunt, potuisse aliquam creaturam ab æterno à Deo creati: tunc enim non duratione, sed natura solum procederet non esse. Nam, præterquam quod multa probabilior sententia est, posse creaturam aliquam ab æterno creati, etiam si id repugnaret alia ratione, nihilominus quod attinet ad rationem creationis, bene posset intelligi ab æterno, quāuis non prius duratione nihilum ipsum præcessisset. Sicut enim nunc intelligimus, continuam rerum conseruationem à Deo, esse veram creationem ex nihilo, non quia prius duratione, nihil præcesserit, sed quia ita secundum totū suum esse res à Deo pendet, vt ex se nihil omnino essent, si à Deo relinquerentur, sic eodem modo recte posset intelli-

gi creatio ab æterno, quæ esset productio ex nihilo.

Ceterum Durand. cum doceat, creati potuisse aliquid ab æterno, vt disp. 179. videbimus, nihilominus affirmat, creationem non esse productionem ex nihilo tanquam ex termino à quo: sic asserit in 2. disp. 1. n. 3. & 6. Reddit rationem, quia esse nequeunt duo termini in actione, quæ non habet subiectum vtrique communem, nisi uterque sit respositiua. Hoc dixit propter transubstantiationem, quæ est ex pane in Corpus Christi, in qua non est subiectum vllum commune vtrique termino. Id autem sic probat. Quoties actio habet duos terminos: alterū à quo, alterum ad quem; ita secum debent pugnare, vt terminus à quo, præcedat terminum ad quem naturam, vel durationem: nihilum autem, quod dicitur esse terminus à quo creationis, non potest præcedere esse rei creatæ durationem, nec naturam: non durationem, quia negatio durationem non habet: non naturam, quia negatio non est aliqua natura, nisi ratione subiecti, in quo est, ratione cuius præcedere potest durationem, sicut subiectum in quo est: hoc autem solum fit quoties subiectum esse commune vtrique termino: ergo terminus à quo creationis, nequit esse negatio illa omnis entis, aut nihilum. Quare particulam illam ex nihilo, positam in definitione intelligit Durand. negatiue, vt fieri ex nihilo, perinde sit atque non fieri de aliquo.

Sed quāuis vno aut alio modo intelligi possit definitio (id enim, quod fit ex nihilo tanquam ex termino à quo, non fit ex aliquo) nihilominus non est, cur negemus, ipsum nihilum esse terminum à quo creationis vel duratione præcedens, vel solum naturam: vtroque enim modo creatio esse potest. Primum quidem duratione: nam licet negatio entis non habet durationem: comparata tamen cum esse, dicitur non solariatione, sed duratione præcedere, att subiequi. Dicimus namque prius Angelus fuit nihil, aut non fuit, quam esset; & de vniuerso similiter, fuit enim tempus vel duratio, quando non erat. Præterea si vniuersum, vel Angelus an nihilaretur, diceretur re ipsa prius fuisse, quam desineret esse, & tamen nullus esset terminus communis. Sicut ergo annihilatio est de esse ad non esse, cum tamen non sit terminus communis, sic etiam esse poterit creatio de non esse ad esse. Dicimus autem, vnum aliud duratione præcedere, non quia negatio habeat in se durationem, sed quia potest esse duratio aliqua realis, qua metiamur negationem, & ipsum esse rei; & ita dicimus non esse rei ab æterno præcessisse, & postea in tempore incepisse esse post non esse.

Quis enim audeat negare, res omnes à Deo productas habuisse esse post non esse? Verum hanc antecessorem duratione, diximus esse omnino accidentariam, & extra rationem creationis, & sufficere solum antecessorem naturam, hanc autem recte nobis explicuit Scotus loco allegato, eo pacto vt nihilum rei dicatur esse prius natura re ipsa, non positue, sed priuatine, idque sufficiat, vt sit terminus à quo creationis. Nam non solum dicimus, prius naturam illud esse, quod alicui suapte natura primarie conuenit, sed etiam id, quod alicui rei ex se conuenit, nisi impediatur, dicitur prius natura ei competere, sicut materiam primæ prius natura conuenit priuatio, quam forma, non quia sint simul, vel quia reuera habeat

Gg 4 semper

Durandus.

13.

Prioritas
temporis est
accidentaria
in creatione
ex nihilo.

semper priuationem; sed quia ex se nisi aliunde impeditur, priuata esset. Eodem modo cum quolibet res, si a Deo relinqueretur, ex se sola non esset, dicimus, prius natura illi conuenire non esse: quam esse, quia esse conuenit illi ab efficiente ex se autem non esset, nisi ab efficiente produceretur, & hoc satis esset, etiam si ab æterno res fuisset, ut diceretureducta de nihilo ad esse, hoc est, producta ab æterno, ut sit, quæ ex se sola ab æterno non esset. Cur autem transsubstantiatio non sit creatio, vitum quia sit ex termino a quo posttuo, hoc est, ex substantia panis, aut vini, an alia ratione, dicemus infra disp. 177. c. ult. contra vero de annihilatione dicendum est, esse definitionem alicuius rei in nihilum, ita ut terminus ad quem, sit nihil, dico autem nihil, non esse rei, quod sua natura non est coniunctum ex vi definitionis, cum aliqua entrare, si enim esset coniunctum, res non diceretur desinere in nihil, sed in aliquid. An vero ita contingat in transsubstantiatione, dicetur in suo loco.

ARTICVLVS II.

Utrum Deus possit aliquid creare.

239.
2. d. 1. q. 1. a. 2.
q. 3. d. 37.
q. 1. a. 2. Et 2.
con. c. 6. 15. c.
16. Et po. q. 3.
arg. 16. cor.
tex 34.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod Deus non possit aliquid creare. Quia secundum Philosophum 1. Physicorum antiqui Philosophi acceperunt ut communem conceptionem animi, ex nihilo nihil fieri. Sed potentia Dei non se extendit ad contraria primorum principiorum: utpote quod Deus faciat, quod totum non sit maius sua parte, vel quod affirmatio & negatio sint simul vera: nam deus non potest aliquid ex nihilo facere vel creare.

Lib. 3. Phys.
sec. 6. tom. 2.

2. Præterea, si creare est aliquid ex nihilo facere: ergo creari est aliquid fieri, sed omne fieri est mutari; ergo creatio est mutatio. Sed omnis mutatio est ex subiecto aliquo, ut patet per definitionem motus. Nam motus est actus existens in potentia: ergo est impossibile aliquid a Deo ex nihilo fieri.

3. Præterea. Quod factum est, necesse est aliquando fieri. Sed non potest dici quod illud, quod creatur, simul fiat & factum sit: quia in permanentibus quod sit, non est, quod autem factum est iam est: simul ergo aliquid esset & non esset. Ergo si aliquid sit, fieri eius præcedit factum esse. Sed hoc non potest esse, nisi præexistat subiectum in quo sustentetur ipsum fieri: Ergo impossibile est aliquid fieri ex nihilo.

4. Præterea. Infinitam distantiam non est pertransire. Sed infinita distantia est inter ens, & nihil. Ergo non contingit ex nihilo aliquid fieri.

Habetur ex
Beda super
hunc loc.

Sed contra est quod dicitur Genes. 1. In principio creauit Deus cælum & terram, ubi dicit glossa, quod creare est aliquid ex nihilo facere.

Respondeo dicendum, quod non solum non est impossibile a Deo aliquid creati, sed necesse est ponere a Deo omnia creata esse, ut ex præmissis habetur. Quicumque enim facit aliquid ex aliquo, illud ex quo facit, præsupponitur actioni eius, & non producit per ipsam actionem. Sicut artifex operatur ex rebus naturalibus ut ex ligno & aëre, quæ per artis actionem non causantur, sed causantur per actionem naturæ. Sed & ipsa natura causat res naturales quantum ad formam, sed præsupponit materiam. Si ergo Deus non ageret nisi ex aliquo præsupposito, sequeretur quod illud præsuppositum non esset causatum ab ipso. Ostensum est autem supra, quod nihil potest esse in entibus quod non sit a Deo, qui est causa vniuersalis totius esse. Unde necesse est dicere quod Deus ex nihilo res in esse producit.

Ad primum ergo dicendum, quod antiqui Philosophi, sicut supra dictum est, non considerauerunt, nisi emanationem effectuum particularium a causis particularibus, quas necesse est præsupponere aliquid in sua actione. Et secundum hoc erat eorum communis opinio, ex nihilo nihil fieri. Sed tamen hoc locum non habet in prima emanatione ab vniuersali rerum principio.

Ad secundum dicendum, quod creatio non est mutatio nisi secundum modum intelligendi tantum. Nam de ratione mutationis est quod aliquid idem se habeat aliter nunc, & prius. Nam quandoque est idem actualiter se habens nunc & prius, sicut in motibus secundum quantitatem & qualitatem. Quandoque vero est idem ens in potentia tantum, sicut in mutatione secundum substantiam cuius est subiectum materia, sed in creatione, per quam producit tota substantia rerum, non potest accipi aliquid idem aliter se habens nunc & prius, nisi secundum intellectum tantum: sicut si intelligatur aliqua res prius non fuisse totaliter, & postea esse. Sed cum actio & passio cōueniant in substantia motus, & differant solum secundum habitudines diuersas, ut dicitur in 3. Physicorum, oportet quod subtracto motu non remaneant nisi diuersæ habitudines in creatante & creato. Sed quia modus significandi sequitur modum intelligendi, & actum est, creatio significatur per modum mutationis. Et propter hoc dicitur, quod creare est ex nihilo aliquid facere, quamuis facere & fieri magis in hoc conueniant, quam mutare & mutari: quia facere & fieri important habitudinem causæ ad effectum, & effectus ad causam: sed

sed mutationem ex consequenti.

Ad tertium dicendum, quod in his quæ sunt sine motu, simul est fieri & factum, esse, siue talis factio sit terminus motus, sicut illuminatio, nam simul aliquid illuminatur & illuminatum est, siue non sit terminus motus, sicut simul formatur verbum in corde & formatum est. Et in his quod sit, est, cum dicitur fieri. Sed significatur ab alio esse, & prius non fuisse. Vnde cum creatio sit sine motu: simul aliquid creatur & creatum est.

Ad quartum dicendum, quod obiectio illa procedit ex falsa imaginatione ac si sit aliquid infinitum medium inter nihilum & ens. Quod patet esse falsum. Procedit autem falsa hæc imaginatio ex eo, quod creatio significatur vt quædam mutatio inter duos terminos existens.

CONCLVSIO articuli est affirmans, & manifeste sequitur ex doctrina superioris, sicut eam optime deducit S. Doct. hac ratione: si Deus non posset creare, eo esset, quia aliquid supponeret operationi Dei, quod ab ipso Deo non fieret: hoc autem esse nequit, quia iam esset aliquid, quod Deo esset coæternum, vel ab eo non fieret; quod est contra doctrinam superius traditam: ergo Deus ita producere potest aliquid, vt illud secundum totam illius essentiam efficiat; quod est creare.

ARTICVLVS III.

Vtrum creatio sit aliquid in creatura.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod creatio non sit aliquid in creatura. Sicut enim creatio passive accepta attribuitur creaturæ, ita creatio actiue accepta attribuitur creatori: sed creatio actiue accepta non est aliquid in creatore. Quia si sic, sequeretur quod in Deo esset aliquid temporale. Ergo creatio passive accepta non est aliquid in creatura.

2. Præterea. Nihil est medium inter creatorem & creaturam. Sed creatio significatur vt medium inter vtrumque. Non enim est creator, cum non sit æternus, neque creatura: quia oportet eadem ratione aliam ponere creationem qua ipsa crearetur, & sic infinitum. Creatio ergo non est aliquid.

3. Præterea. Si creatio est aliquid præter substantiam creatam, oportet quod sit accidens eius. Omne autem accidens est in subiecto. Ergo res creata, esset subiectum creationis, & sic idem esset subiectum creationis & terminus. Quod est impossibile, quia subiectum est prius accidenti, & conseruat accidens. Terminus autem posterius est actione & passioni, cuius est terminus: eo existente cessat actio & passio: igitur ipsa creatio non est aliqua res.

ARTIC. III.

357

Sed contra, maius est fieri aliquid secundum totam substantiam, quam secundum formam substantialem vel accidentalem. Sed generatio simpliciter vel secundum quid, qua sit aliquid secundum formam substantialem vel accidentalem, est aliquid in generato. Ergo multo magis creatio, qua sit aliquid secundum totam substantiam est aliquid in creato.

Respondeo dicendum, quod creatio ponit aliquid in creato secundum relationem tantum, quia quod creatur, non fit per motum vel mutationem. Quod enim fit per motum vel mutationem, fit ex aliquo præexistenti. Quod quidem contingit in productionibus particularibus aliquorum entium. Non autem potest hoc contingere in productione totius esse à causa vniuersali omnium entium, quæ est Deus. Vnde Deus creando producit res sine motu; subtrahendo autem motu ab actione & passione, nihil remanet nisi relatio, vt dictum est. Vnde relinquitur, quod creatio in creatura non sit nisi relatio quædam ad creatorem, vt ad principium sui esse: sicut in passione, quæ est cum motu, importatur relatio ad principium motus.

Ad primum ergo dicendum, quod creatio actiue significata significat actionem diuinam, quæ est eius essentia, cum relatione ad creaturam. Sed relatio in Deo ad creaturam non est realis, sed secundum rationem tantum. Relatio vero creaturæ ad Deum est relatio realis, vt supra dictum est, cum de diuin. no. ageretur.

Ad secundum dicendum, quod quia creatio significatur vt mutatio, sicut dictum est: mutatio autem media quodam modo est inter mouens, & motum, ideo etiam creatio significatur vt media inter creatorem & creaturam. Tamen creatio passive accepta est in creatura, & est creatura. Neque tamen oportet quod alia creatione creetur, quia relationes (cum hoc ipsum quod sunt, ad aliquid dicatur) non referuntur per aliquas alias relationes, sed per se ipsas; sicut etiam supra dictum est, cum de æqualitate personarum ageretur.

Ad tertium dicendum, quod creationis, secundum quod significatur vt mutatio, creatura est terminus. Sed secundum quod vere est relatio, creatura est eius subiectum, & prius ea in esse, sicut subiectum accidenti. Sed habet quandam rationem prioritatis ex parte obiecti, ad quod dicitur, quod est principium creaturæ. Neque tamen oportet, quod quamdiu creatura sit, dicatur creari: quia creatio importat habitudinem creaturæ.

creaturæ ad creatorem, cum quadam nouitate seu incepti one.

CONCLVSIO est, Creatio in creatura nihil aliud est quam relatio quedam ipsius ad Deum, à quo pendet; sicut in passione, quæ est motus, est relatio quedam ad principium motus. Ea vero quæ in doctrina huius articuli notatione peculiari digna sunt disp. seq. afferemus.

DISPVATIO CLXXXIII.

Vtrum creatio sit pura relatio, an quid absolutum.

Creationem esse influxum realem & absolutum Dei in creaturas, senserunt quidam recentiores. cap. 1.

Creationem esse solum relationem creaturæ ad creatorem, vera & communis opinio fuit. cap. 2.

Relationem creatoris soluaratione à re creata distingui. c. 3.
Diluuntur argumenta prioris sententia, cap. 4.

CAPVT I.

Creationem esse influxum realem, & absolutum Dei in creaturas, senserunt quidam recentiores.

DE natura creationis superest adhuc inuestigandum, vtrum ratio productionis, quæ est in creatione nihil aliud sit quam relatio quedam; an præter relationem cōtineat aliquid absolutum. Recentiores nonnulli Theologi dixerunt, creationem quidem non esse mutationem, proprie loquendo; in quo cum omnibus Scholasticis conueniunt; quia mutatio debet habere cōmune subiectum vtrique termino quod de vno termino transeat in alium. Addunt tamen primo, aliquid absolutum esse de ratione creationis, nempe influxum realem, quo creaturæ ex tēpore emanare dicuntur à Deo. Secundo in creatura esse actionem, & passionem creationis eodem modo quo in passio dicuntur esse actio, & passio, & ab ea non tantum rem denominari creatam, sed etiā Deum creatorem, & creantem; sicut à motu existente in mobili agens dicitur mouere & agere, atque mobili moueri & pati. Tertio denique, creationem vere esse de prædicamento actionis non minus, quam est calefactio, & quævis actio, quæ est motus. Esse autem aliquid absolutum de ratione huius productionis, quod cetera consequantur, probant primo, quia vel creatio actio est velle diuinum & intelligere, quibus Deus dicitur creare; vel respectus aliquis rationis: vel influxus realis in creaturā, à quo Deus etiam creans denominatur, & qui habeat rationē actionis. Non primum: quia velle, & intelligere, in Deo sunt principia creationis: eis enim tanquam forma & virtute Deus creat; ergo non sunt ipsa actio creandi. Veluti cum Angelus voluntate mouet lapidem, voluntas illius nō est motio, & actio, sed principium agendi: at motio & actio est in re, quæ mouetur. Neque potest esse secundum: quis enim dicat, actionem in Deo, esse respectum rationis? Erit igitur tertium, scilicet influxus realis in creaturā.

Hunc autem non esse ipsam relationem creaturæ, sed quia absolutum præuium relationi secundo probant, quia relatio producti in creatura, quæ est relatio creaturæ, est posterior creaturæ: sed creatio actio, est prior creaturæ: quia est via ad illam: ergo præter relationē est aliquid aliud, quod recte dicitur influxus & est quid absolutum.

ARTIC. III.

quod hac ratione tertio magis confirmant. Relatio creaturæ ad Deum, vt causam, est realis, vt omnes fatentur: ergo habet fundamentum aliquod reale ex ijs, quæ Arist. assignauit 5. Metaph. 4. 15. aliud autem esse nequit, quam influxus & actionem habens absolutum: tum etiam quia creaturæ est de secundo genere: tum etiam quia vna relatio non potest esse fundamentum alterius relationis realis: debet igitur esse realis influxus absolutus. Quarto actio, & passio, vt peculiare constituent prædicamentum, non sunt relationes secundum esse, nec relationibus secundum esse essentialiter complentur: aliqui non essent in alio prædicamento quam relationis: sed creatio est in prædicamento actionis; ergo nec est relatio secundum esse, nec relatione completur.

CAPVT II.

Creationem esse solum relationem creaturæ ad creatorem vera & communis opinio fuit.

Verum ea, quæ diximus, nō sufficiunt, vt communem & antiquam Scholasticorum sententiam deseramus, qui affirmant, creationem nihil aliud esse secundum rem, præter relationem ipsam creaturæ pendens à creatore. Sic tradunt 5. 7. & Caiet. in præsentia ar. & alii recentiores, cum eis For. 2. cont. gent. 4. 26. & 18. Cap. in 2. dist. 1. q. 2. Ricard. 4. 1. q. 2. & 3. Dur. q. 2. nu. 19. & supponere videtur Scot. 4. 1. conuenit Greg. Arim. in ea dist. q. 6. con. 2. 3. cū alio, creationem & conseruationem nō distinguit re creatam & cōseruata. Ratio vero est. Nam si actioni Greg. 2. deficit ratio motus & transmutationis, nihil aliud videtur superesse, quam pura relatio, nec alio modo à nobis explicari, aut etiam intelligi potest, quam conceptu solius relationis. Quod enim aduersarij asserunt, esse quendam influxum realem seu productionem, quæ est veluti via ad esse, non negamus. Ad hoc esse aliquid absolutum, vnde nam probare possunt? quinimo contra eos habemus efficacem argumentum ductum ex diuinis processibus. Nam ut dixi in notationibus ar. 1. q. 4. 1. productiones diuinarum personarum nihil aliud sunt, quam relationes ipse personarum actiue quidem in personis producentibus, passiuæ vero in personis productis, ita vt generare, non sit aliud, quam paternitas alio modo cōcepta, & generari non sit nisi filio sub diuerso conceptu, nihilominus sunt veræ productiones, habentque veram rationem influxus actiui, & passiuæ scilicet solum imperfectionibus rerum creaturarum, ergo eodem modo in creaturis potest intelligi vera ratio actionis, & passionis, atque influxus, etiam si re ipsa nō sit nisi relatio. An vero hoc genus actionis & passionis sit in prædicamento actionis & passionis, statim dicemus. De motu non disputo, an sit aliquid absolutum, præter relationem & terminum, nec enim ad nostrum institutum spectat.

Est autem discrimen inter actionem, & passionem, quæ sunt motus ex genere suo, ex vna parte, & inter actionem, & passionem, quæ ex genere suo non sunt motus, ex alia. Nam actio & passio, quæ sunt motus, sunt in passio; sed actio, quæ non est motus in agente, passio vero est in passio. Quo circa creatio actio, esset quidem in Deo creante, sicut etiam relatio creatoris, nisi alias ipse non esset capax alicuius relationis ex tēpore. At quia illam nequit recipere, creatione existente in crea-